

3. Sprawozdania

Sprawozdanie z działalności Działu Archeologicznego w latach 2004–2008

ROK SPRAWOZDAWCZY 2004

Dział Archeologiczny kierowany był w omawianym okresie przez Marcina Majewskiego. Z dniem 1 stycznia odeszła na emeryturę pracowniczka działu, kwalifikowany opiekun ekspozycji muzealnych, pani Elżbieta Kleban. Od 10 stycznia pracę w dziale rozpoczęła pani Iwona Kubas.

10 lutego kierownik działu brał udział w posiedzeniu Komisji Archeologii Średniowiecza i Czasów Nowożytnych Komitetu Nauk Pra- i Proto Historycznych Instytutu Etnologii i Archeologii Polskiej Akademii Nauk w Warszawie. Wygłoszono komunikat o kaflach XVI–XVII wieku odkrytych w piwnicy oficyny przy ul. Bolesława Krzywoustego w Stargardzie podczas interwencyjnych badań archeologicznych przy przebudowie sieci ciepłej z przyłączami do budynków mieszkalnych na Starym Mieście (miasto lokacyjne, stan. nr 11a, AZP 32-10/167).

W dniach 22–25 marca wraz z kierowniczką Działu Historycznego, Jolantą Aniszewską, przeprowadzono kwerendę archiwalno – biblioteczną w Greifswaldzie, dotycząca dziejów Stargardu.

W dniach 5–7 kwietnia wraz z Andrzejem Biercą, pracownikiem Działu Dokumentacyjno–Technicznego i studentem archeologii Uniwersytetu Warszawskiego Marcinem Burdziejem przeprowadzono objazd inwentaryzacyjny na terenie powiatów drezdenecko – strzeleckiego, gorzowskiego, świebodzińskiego, międzyrzeckiego, wrzesińskiego, jarocińskiego, czarnkowsko–trzcianeckiego, wałeckiego i drawskiego, związany z pracami nad ludwisarstwem stargardzkim XV–XVII wieku.

W tym samym miesiącu udzielono odpowiedź na kwerendę dra Stefana Krolla z Instytutu Historii Uniwersytetu w Rostoku, dotyczącą źródeł i literatury na temat zarazy w Stargardzie w latach 1710/1711.

W dniach 14–16 maja, wraz z pracownikiem Działu Dokumentacyjno – Technicznego, A. Biercą brano udział w III Międzynarodowej Konferencji Naukowej „Dzieje wsi pomorskiej”, odbywającej się we Włociborzu k. Kołobrzegu. Kierownik działu wygłosił referat „Wyroby stargardzkich złotników, konwisarzy i ludwisarzy w wyposażeniu kościołów wiejskich Pomorza (XV–XVIII w.)”.

W dniach 14–15 października, wraz z dyrektorem Muzeum, panem Słomomirem Preiss, kierownik działu brał udział w III Konferencji Naukowej „Życie dawnych Pomorzan”, odbywającej się w Muzeum Zachodnio-Kaszubskim w Bytowie. Wygłoszono referat: „Zarys dziejów ludwisarstwa pomorskiego XIV–XVII wieku”.

20 października, w ramach *Festiwalu Myśli Drukowanej*, organizowanego przez Stowarzyszenie Opernhaus w Szczecinie, wygłoszono w auli Książnicy Pomorskiej

referat o działalności i sylwetce Hugo Lemckégo.

23 listopada na posiedzeniu Oddziału Szczecińskiego Stowarzyszenia Historyków Sztuki wygłoszono referat o ludwisarstwie pomorskim XIV–XVII wieku.

Jesienią kierownik działu przeprowadził pogadankę o pracy archeologa z uczniami Szkoły Podstawowej Nr 5 w Stargardzie.

10 grudnia odbyła się prezentacja III tomu rocznika Muzeum, poświęconego przeszłości i kulturze Pomorza – „Stargardia”.

Od wiosny przeprowadzono nadzory archeologiczne. Na zlecenie Urzędu Miejskiego w Stargardzie prowadzono archeologiczne badania interwencyjne przy zagospodarowaniu terenu przy ul. Warownej na miejsca postojowe (miasto lokacyjne, stan. nr 11a, AZP 32-10/167). Przed rozpoczęciem robót wykonano 5 sondaży. Zadaniem tych wstępnych prac była weryfikacja przebiegu zniszczonego ciągu miejskich murów obronnych oraz odsłonięcie ich ewentualnych reliktyw. Sondáže nr 1 - 2 i 4 - 5 nie potwierdziły występowania reliktyw miejskich murów obronnych, które rozebrane zostały w latach 60. XIX wieku, a ich ewentualne pozostałości zniszczone zostały wkopami pod instalacje, co potwierdza wykop sondażowy z 1996 r. przeprowadzony przez Elżbietę Rogowską, ówczesnego kierownika Działu Archeologicznego Muzeum w Stargardzie. W sondażu nr 3 oraz w trakcie prowadzonych już prac ziemnych, odkryto relikty ścian budowli mieszkalnych o konstrukcji ryglowej, które dostawione były do muru obronnego we wnętrzach czatowni oraz do samego miejskiego muru obronnego.

W marcu przeprowadzono sondażowe badania archeologiczne realizowane dla celów projektowych pawilonu gastronomicznego, działka nr 315, ul. Strażnicza w Stargardzie (miasto lokacyjne, stan. nr 11a, AZP 32-10/167). Wykopy sondażowe miały określić stan posadowienia ścian, będących reliktywami zabudowy działki zlokalizowanej przed 1945 r. przy Südmauerstrasse (dziś ul. Strażnicza) i ich przydatności do realizacji projektowanego pawilonu gastronomicznego. Ze względu na niewielki rozmiar prac sondażowych oraz szczególnie późny charakter (przełom XIX i XX w.) zabudowy działki, nie zarejestrowano żadnych obiektów i materiałów archeologicznych świadczących o osadnictwie średniowiecznym.

Na przełomie marca i kwietnia przeprowadzono interwencyjne badania archeologiczne przy budowie budynku gospodarczego, działka nr 385, ul. Studzianki w Chociwlu (śląd osadniczy z okresu średniowiecza, Chociwel, stan. nr 23, AZP 30-13/75). Zarejestrowane nawarstwienia nie potwierdziły śladów zewidencjonowanego osadnictwa, aczkolwiek natrafiono na wtórnym złożu na niewielką ilość materiału ceramicznego, który można ogólnie datować na II połowę XIII-XV wiek. Uzyskano fragment kości ze śladami nacinania powierzchni oraz fragment okucia książki pochodzący prawdopodobnie z XV wieku. Materiał przekazano do Wojewódzkiego Urzędu Ochrony Zabytków w Szczecinie.

W maju przeprowadzono archeologiczne badania interwencyjne przy budowie domu jednorodzinnego z apteką, działka nr 174 i 168/1, przy ul. Staromiejskiej 11 w Insku (Stare Miasto w Insku, wpis do rejestru zabytków pod nr 79, decyzją nr Kl.-V-0/63/56 z dnia 27 lutego 1956 roku). Z powodu niewielkiego poziomu niwelacji terenu pod powstający budynek nie ujawniono żadnych pozostałości obiektów oraz materiału archeologicznego.

W tym samym czasie rozpoczęto interwencyjne badania archeologiczne

przy przebudowie sieci ciepłej z przyłączami do budynków mieszkalnych przy ul. Klasztornej, Wita Stwosza, Basztowej, Bolesława Chrobrego, Spichrzowej, Portowej w Stargardzie (miasto lokacyjne, stan. nr 11a, AZP 32-10/167). Na odcinkach zlokalizowanych pomiędzy blokiem - ul. Klasztorna 3 a salą gimnastyczną Zespołu Szkół Specjalnych oraz wzdłuż zachodniej strony ulicy Portowej, na podwórku, równolegle do bloków 1 i 2 natrafiono na relikty architektury, którą można powiązać z przedwojennym planem zabudowy Starego Miasta, a nawet z budownictwem obronnym miasta czy zabudowaniami zespołu poklasztornego Augustianów - Eremitów. Są to nawarstwienia związane z rozbiórką klasztoru w XVII wieku oraz nawarstwienia średniowieczne, związane z XIII i XIV wiekiem. Pozyskany materiał wnosi nowe informacje na temat wystroju architektonicznego oraz wyposażenia zabudowań poklasztornych. Szczególnie interesującym elementem są detale architektoniczne, np. rozgałęzienie maswerku okiennego oraz zespół fragmentów witraży. Dane te uzupełniają rezultaty archeologicznych badań ratowniczych przy budowie sali gimnastycznej w 1990 r. prowadzonych przez dra Eugeniusza Cnotliwego, Sławomira Słowińskiego, Annę Uciechowską - Gawron i Eugeniusza Wilgockiego, gdzie odkryto relikty poklasztornej zabudowy. Tatiana Balcerzak sporządziła w trakcie trwającego nadzoru dokumentację architektonicznych reliktyw zabudowy miejskiej. Ponadto w powyższych odcinkach i na podwórku pomiędzy blokami ul. Spichrzowa 4 i ul. Bolesława Chrobrego 17, a Hotelem Staromiejskim zarejestrowano częściowo zachowane nawarstwienia wraz z występującym materiałem zabytkowym z 2 połowy XIII w.

W czerwcu przeprowadzono interwencyjne badania archeologiczne przy adaptacji pomieszczeń piwnicznych i budowie nowego wejścia do budynku przy ul. Władysława Łokietka 1 i połączeniu sieci ciepłowniczych na Starym Mieście w Stargardzie (miasto lokacyjne, stan. nr 11a, AZP 32-10/167). Wszystkie zarejestrowane nawarstwienia powstały podczas powojennych niwelacji terenu, bądź w trakcie budowy infrastruktury podziemnej. Natrafiono na relikty zabudowy kamienicowej parceli przy dawnej Westmauerstraße 6 (dziś ul. Warowna), które pochodzą z wieku XIX.

W tym samym miesiącu rozpoczęto interwencyjne badania archeologiczne przy budowie budynku mieszkalno - usługowego przy ul. Płatnerzy, działka nr 107, na Starym Mieście w Stargardzie (miasto lokacyjne, stan. nr 11a, AZP 32-10/167). Większość reliktyw architektonicznych zlokalizowanych w wykopie fundamentowym pochodziła z kamienicy czynszowej wzniesionej na przełomie XIX i XX wieku, na działce przy Jägerstraße 45 (ul. Płatnerzy). Była to dwupiętrowa, masywna kamienica, ustawiona na trzech lub nawet czterech działkach budowlanych, na rogu Jägerstraße i Johannisstraße (dziś róg ul. Płatnerzy i Bolesława Chrobrego). Relikty fasady zachodniej zarejestrowano w profilu zachodnim wykopu budowlanego. Od tyłu do budynku przylegało kilka budynków o charakterze oficynowym i gospodarczym. Relikty jednego z nich zlokalizowano w profilach północnym i wschodnim. Mimo wielu prac budowlanych oraz prac o charakterze niwelacyjno - zasypiskowym po roku 1945 r., natrafiono na ślady osadnictwa miejskiego związanego z okresem średniowiecza. Nie wyjaśniono funkcji wkopu - jamki, w której odkryto m. in. fragment ludzkiej prawej kości piszczelowej. Zebrany materiał ceramiczny można ogólnie wydatować na koniec XIV wieku, przy czym

fragment ceramiki wczesnośredniowiecznej znalazł się tutaj na złożu wtórnym. Odkryto fragment kształtki z półwałkiem, która może pochodzić od zwieńczenia wimpergi lub archiwolty łuku.

W sierpniu przeprowadzono interwencyjne badania archeologiczne przy wykonaniu przyłącza wodociągowego do budynku szkolnego Zespołu Szkół Specjalnych położonego przy ul. Wita Stwosza 1b/1b na Starym Mieście w Stargardzie (miasto lokacyjne, stan. nr 11a, AZP 32-10/167). Stwierdzono występowanie niwelacyjnych warstw zawierających próchnice, gruz ceglany oraz kości ludzkie, poprzecinany wcześniejszymi wkopami związanymi z innymi instalacjami. W wypełniku zlokalizowano kilka zębów i fragmentów kości ludzkich (kręgi, fragment kości udowej i żeber), ceramikę wczesnośredniowieczną, kamionkę nowożytną oraz fragment późnogotyckiej kształtki żeberowej. W związku z wąskim zakresem prac oraz wtórnym charakterem nawarstwień, potwierdzono jedynie istnienie wcześniejszej zabudowy i funkcji miejsca, które zajmował kościół, klasztor augustiański i cmentarz. Zły stan zachowania szczątków kostnych oraz charakter pochodzenia nie pozwolił na żadną szerszą interpretację.

Jesienią przeprowadzono interwencyjne badania archeologiczne przy budowie jednorodzinne go budynku mieszkalnego wraz z niezbędną infrastrukturą techniczną działka nr 479/36 obręb Kobylanka, gm. loco (punkt osadniczy z okresu starożytności, średniowiecza i okresu nowożytnego, Kobylanka, stan. 17, AZP 32-08/50; ślad osadniczy z okresu średniowiecza i nowożytnego, Kobylanka, stan. 21, AZP 32-08/54). W profilach nie zarejestrowano żadnych obiektów, które świadczyłyby o osadnictwie związanym z jakimkolwiek okresem archeologicznym czy historycznym. Ponadto nie odnotowano żadnych materiałów archeologicznych.

W tym samym czasie realizowano interwencyjne badania archeologiczne przy budowie jednorodzinne go budynku mieszkalnego wraz z niezbędną infrastrukturą techniczną i garażu, działka nr 71, w miejscowości Skowrony, obr. Rotnowo, gm. Gryfice (śląd osadniczy ze średniowiecza, Skowrony, stan. 3 AZP 20-12/49; osada z wczesnego średniowiecza (IX-X w.) i średniowiecza, Rotnowo, stan. 16, AZP 20-12/50). W profilach nie zarejestrowano żadnych obiektów, które świadczyłyby o osadnictwie związanym z jakimkolwiek okresem archeologicznym czy historycznym. Nie odnotowano żadnych materiałów archeologicznych.

Do wszystkich interwencyjnych badań archeologicznych wykonano stosowną dokumentację i sprawozdania, które przechowywane są w dziale.

W ciągu całego roku uczestniczono w spotkaniach Stowarzyszenia Naukowego Archeologów Polskich, Oddział Szczeciński, poświęconych problemom archeologii Pomorza Zachodniego. Ponadto odpowiadano na bieżące kwerendy przesyłane przez Pommersches Landesmuseum w Greifswaldzie, dotyczące historii i sztuki Pomorza.

Przekazano do konserwacji w Muzeum Narodowym w Szczecinie zabytki z metali kolorowych pozyskane w trakcie interwencyjnych badań archeologicznych przy przebudowie sieci ciepłej z przyłączami do budynków mieszkalnych przy ul. Bolesława Krzywoustego w Stargardzie w roku 2003, cukiernicę ceramiczną pokrytą miedzianą srebrzoną blachą, nr inw. MS/A/130, k. XIX w. oraz wyroby jubilerskie z interwencyjnych badań archeologicznych przy przebudowie pomieszczenia gospodarczego na zakład fryzjerski, ul. Władysława Łokietka

7c, na Starym Mieście w Stargardzie. Zabytki żelazne z interwencyjnych badań archeologicznych przy przebudowie sieci ciepłej z przyłączami do budynków mieszkalnych przy ul. Bolesława Krzywoustego w Stargardzie w roku 2003 przekazano do konserwacji Mirosławie Koutny-Giedrys, z Zamku Książąt Pomorskich w Szczecinie.

Z Działem współpracował student archeologii Uniwersytetu Warszawskiego p. Marcin Burdziej.

ROK SPRAWOZDAWCZY 2005

Z dniem 31 marca odeszła z pracy Iwona Kubas, opiekun ekspozycji muzealnej, natomiast od 1 kwietnia pracę w Dziale rozpoczęła Agnieszka Matuszewska, kwalifikowany opiekun ekspozycji muzealnej.

W styczniu przeprowadzono interwencyjne badania archeologiczne (decyzje WUOZ w Szczecinie ZN-4112/121a/PK/2005; ZN-4112/121c/PK/2005) przy rozbudowie sieci elektroenergetycznej 0,4 kV wraz ze złączami kablowymi ZK do zasilania budynków mieszkalnych na działkach nr 49/2–49/8, 51/1–51/5 w Skalinie, gm. Stargard (punkt osadniczy ze śladami osadnictwa starożytnego i nowożytnego: Skalin, stan. 15, AZP 33-09/44). W profilach nie zarejestrowano żadnych obiektów, które świadczyłyby o osadnictwie związanym z jakimkolwiek okresem archeologicznym czy historycznym. Nie odnotowano żadnych materiałów archeologicznych.

W dniach 21–24 lutego przeprowadzono kwerendę archiwalno–biblioteczną w Greifswaldzie, dotyczącą dziejów Stargardu oraz planowanej wystawy archeologicznej z prac prowadzonych w latach 2000–2005.

W dniu 25 lutego z inicjatywy pana Edwarda Olszewskiego i Towarzystwa Przyjaciół Stargardu odbyła się prezentacja III tomu rocznika Muzeum „Stargardia”, w którym uczestniczyli byli pracownicy kadry kierowniczej ZNTK i zespołu konstruktorów CBK-D w Stargardzie.

1 marca wygłoszono dla Uniwersytetu Trzeciego Wieku w Stargardzie referat: „Rzemiosło stargardzkie XIV–XVIII wieku”.

W marcu przeprowadzono interwencyjne badania archeologiczne (decyzja WUOZ w Szczecinie ZN-4112/16a/PK/2005) przy budowie linii kablowej 0,4 kV w pasie drogi powiatowej dz. nr ew. 212 do projektowanego złącza kablowego na granicy działek nr 193/1 i 1993/2 w m. Turze, gm. Pyrzyce – Turze, stan. 18. (AZP 35-08/82), osada wczesnośredniowieczna i nowożytny ślad osadniczy. W profilu północnym, 115 metrów od wschodniego krańca wykopu zarejestrowano obiekt, którego strop wyznaczała warstwa brunatnej gliny (miąższość 0,15 - 0,20 m) z ceglastymi przebarwieniami; pod nią znajdował się bruk ułożony z drobnych, nie przekraczających 0,05 m średnicy połupanych kamieni. Całość była nieznacznie zagłębiona w calcu. Zarejestrowana szerokość obiektu wynosiła niecałe 1,20 m. Dane uzyskane w trakcie eksploracji obiektu nie pozwalały na wysunięcie wniosków odnośnie funkcji ani chronologii. W trakcie prac nie natrafiono na żaden materiał ceramiczny ani zabytkowy.

13 maja wraz z A. Biercą uczestniczono w III sesji historycznej „Ziemia Międzyrzecka w przeszłości”, gdzie wygłoszono wraz z Marcelim Tureczkiem

z Uniwersytetu Zielonogórskiego referat, pt. „Merten Jacob – ludwisarz pogranicza polsko – brandenbursko – pomorskiego przełomu XV i XVI wieku”.

W dniach 24-25 maja kierownik Działu brał udział w międzynarodowej konferencji naukowej „Civitas Cholbergiensis. Transformacja kulturowa w strefie nadbałtyckiej w XIII w.,” która odbyła się w Kołobrzegu.

3 czerwca, wraz z dyrektorem stargardzkiego Muzeum, panem Sławomirem Preiss, kierownik działu uczestniczył w uroczystości otwarcia Pommersches Landesmuseum w Greifswaldzie.

W lipcu przeprowadzono interwencyjne badania archeologiczne (decyzje WUOZ w Szczecinie ZN-4112/28a/PK/2005; ZN-4112/28/PK/2005; ZN-4112/29a/PK/2005; ZN-4112/29c/PK/2005) przy rozbudowie sieci elektroenergetycznej 0,4 kV wraz ze złączami kablowymi ZK i szafą kablową do zasilania budynków mieszkalnych w rejonie ul. Powstańców Warszawy i Niepodległości oraz na granicy działek nr 194/14-194/24 przy ul. C. K. Norwida w Stargardzie – Stargard, stan. 154 (AZP 33-10/34), punkt osadniczy z okresu wpływów rzymskich i średniowiecza. W profilach nie zarejestrowano żadnych obiektów, które świadczyłyby o osadnictwie związanym z jakimkolwiek okresem archeologicznym czy historycznym. Nie odnotowano żadnych materiałów archeologicznych.

W okresie 21.06.-31.10.2005 r. prowadzono archeologiczno-architektoniczne badania wykopaliskowe na terenie dawnego klasztoru augustianów-eremitów, stanowisko nr 11a w Stargardzie (arkusz AZP: 32-10/167). Badania finansowane były ze środków własnych Muzeum w Stargardzie oraz dotacji celowej otrzymanej z Urzędu Miejskiego w Stargardzie. W skład ekipy badawczej weszli: mgr Marek Dworaczyk z Pracowni Archeologicznej IAE PAN w Szczecinie i kierownik Działu Archeologicznego Muzeum w Stargardzie; dokumentaliści i pracownicy techniczni: mgr Anna Sroślak, mgr Grzegorz Kurka, mgr Wojciech Krysiak, Marcin Burdziej, mgr inż. arch. Tatiana Balcerzak oraz pięciu studentów Instytutu Prahistorii Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu i trzynastu studentów z Uniwersytetu Szczecińskiego.

Badania te były pierwszym z trzech planowanych sezonów. Były one konsekwencją przeprowadzonych w maju 2004 roku interwencyjnych badań archeologicznych przy przebudowie sieci ciepłej z przyłączami do budynków mieszkalnych przy ul. Klasztornej, Wita Stwosza, Bolesława Chrobrego i Portowej w Stargardzie, realizowanych przez Dział Archeologiczny Muzeum w Stargardzie, gdzie odkryto pozostałości po pracach rozbiórkowych przy klasztorze wraz z licznym materiałem zabytkowym. Celem podjętych prac było określenie obszaru zabudowy klasztornej, jej rodzaju, wielkości założenia klasztornego oraz wykorzystania budynków poklasztornych po sekularyzacji, a także określenie stopnia zniszczenia spowodowanego realizacją zabudowy mieszkalnej po roku 1945.

Biorąc pod uwagę rezultaty dotychczasowych ustaleń oraz przekazy archiwalno-kartograficzno-ikonograficzne wytyczono kolejno następujące wykopy. Wykop I o wym. 4 x 5 m zlokalizowano po południowej stronie bloku mieszkalnego przy ul. Bolesława Chrobrego 15. Wytyczony został przy uwzględnieniu osi przebiegu reliktywów architektonicznych zarejestrowanych przy budowie pobliskiej sali gimnastycznej Zespołu Szkół Specjalnych, w latach 1990-1991 (badania ratownicze zespołu PP Pracowni Konserwacji Zabytków o/Szczecin). Sondaż zorientowany był

dłuższym bokiem na osi N – S, z odchyleniem na W. Wytyczono go w odległości 5,0-5,5 m na S od wykopu nr II. Wykop II o wym. 4 x 10 m zlokalizowano po południowej stronie bloku mieszkalnego przy ul. Bolesława Chrobrego 15. Sondaż zorientowany był dłuższym bokiem na osi E – W, z odchyleniem na S. Wytyczono go w odległości 5,0-5,5 m na N od wykopu nr I. Wykop III o wym. 5 x 10 m zlokalizowano na podwórku pomiędzy blokami mieszkalnymi ul. Klasztorna 1, ul. Portowa 1, ul. Bolesława Chrobrego 15. Jest konsekwencją nadzoru archeologicznego prowadzonego przy przebudowie sieci ciepłej w 2004 r., podczas którego pozyskano liczny materiał ruchomy w postaci detalu architektonicznego pochodzącego z zabudowy klasztornej. W bieżącym roku w trzech wykopach przebadano łącznie obszar o powierzchni 110,0 m².

W wykopie I zarejestrowano przede wszystkim pozostałości cmentarza przykościelnego oraz fragment jednej z przypór prezbiterium kościoła poklasztornego. Określono poziom użytkowy terenu sprzed rozbiórki kościoła w latach 1819-1820 oraz charakter użytkowania terenu do 1945 r. W wykopie II odkryto pozostałości ściany północnej prezbiterium kościoła poklasztornego wraz z kryptą grzebalną, której badania prowadzone będą w roku przyszłym. Ponadto zarejestrowano pozostałości cmentarza przykościelnego, określono poziom użytkowy terenu sprzed rozbiórki kościoła w latach 1819-1820 oraz charakter użytkowania terenu do 1945 r. W części E sondażu odkryto niezniszczony zespół nawarstwień związany z użytkowaniem terenu w okresie II poł. XIII – XVIII w. Wykop III posiadał najbardziej złożoną sytuację stratygraficzną. Odkryto w nim fragmenty wschodnich ścian fundamentowych Gimnazjum Petera Gröninga, wzniesionego w latach 1806-1820 oraz relikty architektoniczne pochodzące z okresów wcześniejszych. Sondaż został zabezpieczony na okres zimy, badania kontynuowane będą w sezonie 2006.

Liczny materiał zabytkowy pochodzący z trzech wykopów sezonu 2005 znajduje się obecnie w opracowaniu.

W sierpniu i wrześniu przeprowadzono interwencyjne badania archeologiczne (decyzja WUOZ w Szczecinie ZN-4112/125a/PK/2004) przy przebudowie sieci ciepłej z przyłączami do budynków mieszkalnych przy ul. Bolesława Krzywoustego i Strażniczej w Stargardzie. Teren inwestycji objął południowo-zachodni obszar Starego Miasta w Stargardzie – miasto lokacyjne, stan. nr 11a, (AZP 32-10/167) wpisane do rejestru zabytków pod nr 40, decyzją nr KL.-V-0/19/55 z dnia 22 kwietnia 1955 roku. Większość zarejestrowanych podczas prac nawarstwień posiadała charakter zasypiskowo-niwelacyjny i powstała poprzez zmianę zabudowy terenu po roku 1945 r. Jednak mimo zniszczeń udało się uchwycić kilka reliktyw w postaci kamiennie-ceglanych murów fundamentowych kamienic stojących do 1945 r. w obrębie dawnych parcel Königstraße 38-43. Przy bloku mieszkalnym ul. Bolesława Krzywoustego 3, zlokalizowano pozostałość kamiennego budynku, który przestał funkcjonować już w XIX stuleciu, a na jego miejscu ułożono brukowaną uliczkę dzielącą niegdyś parcele Königstraße 28 i 29, istniejące do 1945 r. W trzech przypadkach natrafiono na nowożytnie warstwy zasypiskowo-śmietniskowe, które zalegały w przestrzeniach międzyfundamentowych, bądź na tyłach kamienic. Chronologię śmietnisk należy zawrzeć w wieku XVIII, a odnaleziona w zasypisku moneta miedziana – szarf księcia Ernesta Ludwika z 1582 r. – nie może stanowić odnośnika chronologicznego, ponieważ zalegała na złożu wtórnym. Ciekawym

zabytkiem jest duży fragment szklanej butelki, w typie tzw. „Kuttrolf”, którego jedyny publikowany egzemplarz z ziem polskich znany jest z Gniewa, woj. pomorskie.

We wrześniu zakończono realizację projektu badawczego „Ludwisarstwo stargardzkie XV–XVII wieku”, którego efektem były dwie publikacje poświęcone tematyce. Pierwszą pracą jest katalog wystawy zorganizowanej w 2003 r., który został przychylnie zrecenzowany przez prof. dr hab. Edmunda Kizika na łamach „Kwartalnika Historii Kultury Materialnej”, R. LII, 2005, Nr 1. Drugą publikacją jest monografia naukowa, będąca podsumowaniem prowadzonych od 1999 r. badań. Obejmuje ona prawdopodobnie najmniej poznany obszar sztuki późnośredniowiecznej i wczesnonowożytnej na Pomorzu. Tytułowe „ludwisarstwo stargardzkie” wobec zachowania tylko jednego sygnowanego asortymentu produkcji jakim były dzwony, które wytwarzali początkowo odlewnicy kociołków (niem. Grapengiesser), a później odlewnicy dzwonów (niem. Glockengiesser), jest mimo wszystko szeroko pojmowane – jako odlewnictwo brązowe – w kontekście wytwórczości innych ośrodków. Ważne miejsce zajmuje analiza stylistyczna, formalna i porównawcza dekoracji fryzowej, plakietowej oraz inskrypcji. Chronologicznie praca zawiera się w okresie od około 1400 r. do połowy XVII stulecia i obejmuje całość zagadnienia określonego tytułem. Są to oczywiście granice chronologiczne przyjęte umownie; dane o rzemiośle odlewniczym w Stargardzie pochodzą jeszcze z wieku XIV, jednakże dopiero w drugiej połowie XV stulecia możemy mówić o konkretnych wytworach i ich wykonawcach. Charakter przemian jakie przeżywało ludwisarstwo stargardzkie, oddają trzy okresy. Pierwszy, okres przedreformacyjny, trwał do 1534 r., kiedy nastąpiło zahamowanie twórczości rzemieślniczej w miastach pomorskich, w tym i Stargardzie. Stylistyka dekoracji wyrobów ludwisarskich tkwiła jeszcze mocno korzeniami w połowie XV wieku. Drugi okres, nazwany ogólnikowo nowożytnym, trwał do około 1630 r., charakteryzował się czasem rozkwitu produkcji odlewniczej w Stargardzie, czego powodem była bez wątpienia stabilizacja gospodarczo-polityczna państwa pomorskiego owocująca licznymi zamówieniami na dzwony kierowane głównie od gmin protestanckich. Niniejszy przedział czasowy zdominowany został przez wytwórczość rodziny Karstede, a stylistyka inskrypcji i dekoracji pod wpływem protestantyzmu zmieniła się zasadniczo. W ostatnim, trzecim okresie nastąpił stopniowy upadek znaczenia ośrodka stargardzkiego, spowodowany działaniami wojny trzydziestoletniej oraz kataklizmami nawiedzającymi miasto, którego zakończenie jest związane z działalnością ostatniego odlewnika, Bartholomaeusa Köckeritza. Odbiorcami dzwonów stargardzkich ludwisarzy były wszystkie ówczesne stany społeczne, począwszy od książąt pomorskich, a kończąc na gminach wiejskich. Druk katalogu wystawy z roku 2003 i monografii, dofinansowany został ze środków Fundacji Współpracy Polsko – Niemieckiej w Warszawie,

W dniach 30. 11.–2. 12. uczestniczono w Elblągu w XV Sesji Pomorzoznawczej, gdzie wygłoszono referat pt. „Kafle z XVI-XVII wieku w materiale z badań na Starym Mieście w Stargardzie (2001-2004)”.

W ciągu całego roku uczestniczono w spotkaniach Stowarzyszenia Naukowego Archeologów Polskich, Oddział Szczeciński, poświęconych problemom archeologii Pomorza Zachodniego.

Z działem współpracował w roku sprawozdawczym pan Marcin Burdziej.

ROK SPRAWOZDAWCZY 2006

Od stycznia na ½ etatu rozpoczął pracę w Dziale Marcin Burdziej, który wraz z uzyskaniem licencji z archeologii w Instytucie Archeologii Uniwersytetu Warszawskiego, został przyjęty od listopada na pełny etat. M. Burdziej kontynuuje obecnie studia magisterskie. 1 lutego Agnieszka Matuszewska, kwalifikowany opiekun ekspozycji muzealnej, przeszła do Działu Dokumentacyjno-Technicznego Muzeum.

Działając na podstawie umowy nr 1/2005, zawartej w dniu 03. 11. 2005 z Generalną Dyrekcją Dróg Krajowych i Autostrad Oddział w Szczecinie i aneksu nr 1 z dnia 27. 02. 2006 r. do tejże umowy, realizowano w miarę możliwości archeologiczne badania rozpoznawcze na trasie planowanej obwodnicy Stargardu od węzła „Lipnik” do węzła „Święte” (od km 40+402 do km 53+920) w ciągu drogi krajowej nr 10. Prace wykonywane były wraz z Pracownią Archeologiczną Zamku Książąt Pomorskich w Szczecinie, przy zaangażowaniu studentów Instytutu Historii i Stosunków Międzynarodowych Uniwersytetu Szczecińskiego. Badania utrudniają nie zakończone do dnia dzisiejszego procedury wykupu gruntów przez GDDKiA Oddział w Szczecinie, przez co właściciele gruntów nie wyrazili w większości przypadków zgody na przeprowadzenie prac archeologicznych.

W dniach 27–31 marca przeprowadzono kwerendę archiwalno–biblioteczną w Greifswaldzie, dotyczącą dziejów Stargardu oraz najnowszej literatury archeologicznej.

W marcu w „Baltische Studien“, t. 91, 2005, s. 183-184 i 248-249, roczniku Gesellschaft für Pommersche Geschichte Altertumskunde und Kunst e. V., ukazały się omówienia katalogu wystawy „Ludwisarstwo stargardzkie i pomorskie XIV–XVII wieku” i trzeciego tomu rocznika Muzeum „Stargardia”.

W dniach 7-8 kwietnia kierownik działu przebywał w Toruniu na VII Sesji Naukowej z cyklu „Rzemiosło artystyczne i wzornictwo w Polsce, pt. „Odlewnictwo w Polsce”, zorganizowanej przez Toruński Oddział Stowarzyszenia Historyków Sztuki i Instytut Zabytkoznawstwa i Konserwatorstwa UMK w Toruniu, gdzie wygłoszono referat „Dekoracje ornamentalne i figuralne zabytków ludwisarstwa pomorskiego XIV–XVI wieku”.

27 kwietnia wraz z pracownikiem działu M. Burdziejem uczestniczono w konferencji naukowej „Przejawy kultu na Pomorzu w średniowieczu. Wybrane zagadnienia w świetle wykopalisk”, która odbyła się w Muzeum Narodowym w Szczecinie.

W drugiej połowie kwietnia podjęto starania mające na celu edycję źródłową „Protocollum” Augustyna ze Stargardu (zwanego również Angelusem) – mnicha stargardzkiego klasztoru augustiańskiego. Do udziału w projekcie zaproszono prof. dr hab. Edwarda Rymara z Instytutu Historii i Stosunków Międzynarodowych Uniwersytetu Szczecińskiego, jako autora krytycznego omówienia źródła

i dr hab. Elwirę Buszewicz z Uniwersytetu Jagiellońskiego – tłumaczkę tekstu łacińskiego „Protocollum”. Koordynatorem i redaktorem przedsięwzięcia był M. Majewski, kierownik działu. Publikacja planowana jest w drugiej połowie 2007 r.

W dniach 12-13 maja kierownik działu przebywał w Pobierowie na konferencji naukowej zorganizowanej przez Zakład Nauk Pomocniczych Historii i Archiwistyki Instytutu Historii i Stosunków Międzynarodowych Uniwersytetu Szczecińskiego „Wokół znaków i symboli. Herby, monety i pieczęcie na Pomorzu Zachodnim i Ziemi Lubuskiej do 1945 roku”, gdzie wygłoszono referat „Odciski stargardzkich pieczęci cechowych w Archiwum Książąt Szczecińskich”.

W czerwcu przeprowadzono interwencyjne badania archeologiczne przy budowie budynku mieszkalnego wraz z niezbędną infrastrukturą techniczną, działki nr 73/73, 73/125, 73/134, obręb nr 19, (rejon ul. L. Kruczkowskiego) w Stargardzie; decyzja WUOZ ZN-4112/64a/MS/2005, ze zmianami ZN-4112/64b/MS/2005. Działki budowlane znajdują się w granicach strefy W. III ochrony konserwatorskiej. Na w/w obszarze znajduje się stanowisko archeologiczne – osada z okresu średniowiecza, Stargard, stan. nr 150, (AZP 33-10/30). W profilach nie zarejestrowano żadnych obiektów, które świadczyłyby o osadnictwie związanym z jakimkolwiek okresem archeologicznym czy historycznym. Ponadto nie odnotowano żadnych materiałów archeologicznych.

W okresie 13.07.-31.10.2006 r. prowadzono drugi sezon badań archeologiczno-architektonicznych na terenie dawnego klasztoru augustianów-eremitów, stanowisko nr 11a w Stargardzie, woj. zachodniopomorskie (arkusz AZP: 32-10/167); decyzja WUOZ ZN-4112/79/2006/MS. Badania finansowane były ze środków własnych Muzeum w Stargardzie oraz dotacji otrzymanej z Urzędu Miejskiego w Stargardzie. W skład ekipy badawczej weszli: mgr Marek Dworaczyk z Pracowni Archeologicznej IAE PAN w Szczecinie, dr Marcin Majewski z Działu Archeologicznego Muzeum w Stargardzie; dokumentaliści: Marcin Burdziej z Działu Archeologicznego Muzeum w Stargardzie, mgr inż. arch. Tatiana Balcerzak oraz ośmiu studentów Instytutu Prahistorii Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu, trzech studentów Instytutu Archeologii Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu i czternastu Instytutu Historii i Stosunków Międzynarodowych Uniwersytetu Szczecińskiego. Kontynuowano i zakończono badania krypty grzebalnej odkrytej w 2005 r. w wykopie II. Wykop poszerzono w kierunku zachodnim, lokalizując po południowej stronie bloku mieszkalnego przy ul. Bolesława Chrobrego 15 i nadając mu numer IIa. Jego wymiary wyniosły 6 x 6 m. Odkryto dalszy odcinek ściany północnej prezbiterium kościoła klasztorowego z pozostałościami portalu i fragmentem ściany wschodniej korpusu nawowego. W części południowo-zachodniej zlokalizowano relikty starszej niż kościół zakonny świątyni, która jest zupełnie nieznana w źródłach historycznych. Wstępna analiza stratygraficzna pozwala umieścić odkryte relikty w jednym rzędzie z najstarszymi kościołami Pomorza. Wzniesienie świątyni przypadło jeszcze w okresie przedlokacyjnym i związane było z funkcjonowaniem w tym miejscu osady targowej, która leżała na zachodnim brzegu rzeki Iny, w niewielkim oddaleniu od słowiańskiego grodu i podgrodzia. Kontynuowano i zakończono badania w wykopie III, gdzie w części wschodniej zarejestrowano m. in. relikty pomostu rzeczno-portu miasta i latryny drewnianej, skąd pozyskano materiał do analiz dendrochronologicznych, który został przekazany dr. hab. inż.

Markowi Krąpcowi z AGH w Krakowie. Pozyskane zabytki drewniane i skórzane przekazano niezwłocznie do konserwacji. Prace konserwatorskie powierzono Centralnemu Muzeum Morskiemu w Gdańsku (zabytki drewniane) i mgr Grażynie Lupie ze Szczecina (zabytki skórzane). Natomiast próby z wypełniska koryta rzeki i latryny oddano do analizy archeobotanicznej p. mgr J. Koszałce z IAiEPAN w Poznaniu.

W miesiącach lipiec–sierpień prowadzono w kaplicy Mariackiej kolegiaty NMP Królowej Świata w Stargardzie prace związane z wykonaniem badań architektonicznych i konserwatorskich, obejmujących inwentaryzację architektoniczno-konserwatorską zespołu krypt grzebalnych; decyzja WUOZ ZN-4220/168/W/2006. Pracami kierował dr M. Majewski, przy współpracy z mgr inż. Tatianą Balcerzak.

W październiku 2006 r. Muzeum otrzymało zlecenie od Gminy Miasto Stargard na przeprowadzenie nadzoru archeologicznego nad wykonaniem 47 odwiertów sondażowych, wykonywanych przez firmę „ArtGeo” ze Szczecina, w celu zlokalizowania szczątków żołnierzy sowieckich, poległych podczas II wojny światowej w Stargardzie. Prace finansowała Rada Ochrony Pamięci Walk i Męczeństwa w Warszawie. Teren przeznaczony pod badania objął wyspę ronda Placu Wolności w Stargardzie oraz dwie wysepki: pierwszą rozdzielającą jezdnię ulicy marsz. J. Piłsudskiego od drogi dojazdowej do zatok postojowych miejskich linii autobusowych i drugą, rozdzielającą jezdnię Placu Wolności przy wylocie z ronda w kierunku ulic Wojska Polskiego i A. Struga. Podczas odwiertów nie natrafiono na żadne szczątki ludzkie.

21 października, z inicjatywy Działu Archeologicznego Muzeum, zebranie naukowe Szczecińskiego Oddziału Stowarzyszenia Naukowego Archeologów Polskich odbyło się w Stargardzie w „Piwnicy” Ratusza, siedzibie Towarzystwa Przyjaciół Stargardu.

W dniach 26-27 października kierownik działu wraz dyrektorem Muzeum p. Sławomirem Preiss, uczestniczył w polsko-niemieckiej konferencji „Pochówki Książąt Pomorskich”, która odbywała się w Wolgast.

W listopadzie Pracownia Archeologiczna Zamku Książąt Pomorskich w Szczecinie zaproponowała Muzeum współpracę przy sondażowych badaniach archeologiczno-architektonicznych na terenie kwartału staromiejskiego ul. Kazimierza Wielkiego – Bolesława Chrobrego – Grodzka – „Targ Drzewny” (kwartał IX). Celem badań, prowadzonych od 23. 11. do 31. 12., było dostarczenie danych do projektowania zabudowy kwartału oraz planowanych wyprzedzających badań wykopaliskowych.

25 listopada kierownik Działu uczestniczył w konferencji poświęconej pamięci wybitnego badacza średniowiecznego ruchu pielgrzymkowego, Kurta Köstera (1912-1986), pt. „Das Zeichen am Hut im Mittelalter. Europäische Reisemarkierungen“, która odbyła się w Kunstgewerbemuseum w Berlinie. Organizatorem konferencji był Humboldt-Universität w Berlinie i Kunstgewerbemuseum.

27 listopada na prośbę Gminazjum Nr 4 w Stargardzie, przeprowadzono dla uczniów trzy wykłady na temat badań archeologicznych prowadzonych przez Muzeum w Stargardzie.

20 grudnia uczestniczono wraz dyrektorem Muzeum Sławomirem Preiss

i pracownikiem działu Marcinem Burdziejem w prezentacji książki pt. „Nie tylko archeologia”, poświęconej pamięci kolegi Eugeniusza „Gwidona” Wilgockiego, która odbyła się w Muzeum Narodowym w Szczecinie.

W ciągu całego roku uczestniczono w spotkaniach Stowarzyszenia Naukowego Archeologów Polskich, Oddział Szczeciński, poświęconych problemom archeologii Pomorza Zachodniego.

ROK SPRAWOZDAWCZY 2007

W dziale, w roku sprawozdawczym zatrudnione były cztery osoby, oprócz kierownika dra M. Majewskiego, archeolog licencjat Marcin Burdziej (1 etat), starszy laborant Jan Rusnok (1 etat) i pomoc muzealna Robert Paduch (½ etatu).

Kontynuowano i zakończono archeologiczne badania rozpoznawcze na trasie planowanej obwodnicy Stargardu od węzła „Lipnik” do węzła „Święte” (od km 40+402 do km 53+920) w ciągu drogi krajowej nr 10. Prace wykonywane były wraz z Pracownią Archeologiczną Zamku Książąt Pomorskich w Szczecinie, przy zaangażowaniu studentów Instytutu Historii i Stosunków Międzynarodowych Uniwersytetu Szczecińskiego. Po przeprowadzonych badaniach powierzchniowych i sondażowych weryfikacji uległy ustalenia przestrzenno-chronologiczne uzyskane w trakcie badań AZP. W części zachodniej (Kunowo) i wschodniej (Święte) inwestycji wytypowano obszar do badań archeologicznych.

29 marca odbyła się prezentacja IV tomu rocznika Muzeum „Stargardia”.

W dniach 4–5 kwietnia przeprowadzono kwerendę archiwalno–biblioteczną w Greifswaldzie, dotyczącą dziejów Stargardu i najnowszej literatury archeologiczno–historycznej.

17 kwietnia w I Liceum Ogólnokształcącym w Stargardzie ogłoszono dla zainteresowanych uczniów prelekcję na temat badań archeologiczno–architektonicznych na terenie dawnego klasztoru augustianów–eremitów w Stargardzie.

W dniach 25–27 kwietnia kierownik działu uczestniczył w międzynarodowej sesji „Różnice regionalne w zdobnictwie i typologii kafli od średniowiecza po czasy nowożytne” zorganizowanej w Supraślu przez Muzeum Podlaskie w Białymstoku, Instytut Archeologii i Etnologii PAN w Warszawie, Instytut Archeologii Uniwersytetu Łódzkiego, Grodzieńskie Państwowe Historyczno–Archeologiczne Muzeum i Grodzieński Państwowy Uniwersytet im. Janki Kupały. Wygłoszono referat pt. *Alegoria – religia – władza. Renesansowe kafle stargardzkie i ich wzory ikonograficzne*.

W związku z sesją supraślską kierownik działu nie mógł uczestniczyć w przebiegającym niemal równocześnie spotkaniu naukowym w Greifswaldzie – 1. *Arbeitstagung Inventarisierung des schwedischen Kulturerbes in Pommern*, które odbyło się w dniach 27–28 kwietnia. Przygotowany na sesję komunikat pt. *Das Grabgewölbe des Obersten Jacob Larsson Bohm (1601–1643) in der Kirche in Saatzig (Szadzko)* wygłosił w zastępstwie p. mgr Stanisław Horoszko, dyrektor Muzeum Techniki i Komunikacji – Zajeźdnia Sztuki w Szczecinie.

W dniach 17 maja kierownik działu wygłosił referat wprowadzający pt. *Słów kilka o tym dlaczego spotkałiśmy się w Marianowie* do międzynarodowej konferencji „Czary i czarownictwo na Pomorzu”, przygotowanej w Marianowie w związku

z realizacją przez nasze Muzeum projektu współfinansowanego ze środków Unii Europejskiej w ramach Inicjatywy Wspólnotowej INTERREG III A (FMP) oraz ze środków budżetu państwa i Miasta Stargardu.

W dniu 22 czerwca wraz z A. Biercą kierownik działu uczestniczył w polsko-niemieckiej konferencji „Zakony rycerskie na ziemiach pogranicza”, która odbywała się w Chwarszczanach.

W okresie 02.07.-31.10. prowadzono trzeci sezon badań archeologiczno-architektonicznych na terenie dawnego klasztoru augustianów-eremitów, stanowisko nr 11a w Stargardzie, woj. zachodniopomorskie (arkusz AZP: 32-10/167); decyzja WUOZ ZN-4112/62/2007/MS. Badania finansowane były ze środków własnych Muzeum w Stargardzie oraz dotacji otrzymanej z Urzędu Miejskiego w Stargardzie. W skład ekipy badawczej weszli: dr Marcin Majewski z Działu Archeologicznego Muzeum w Stargardzie; dokumentaliści: mgr Grzegorz Kurka, licencjat Marcin Burdziej z Działu Archeologicznego Muzeum w Stargardzie, mgr inż. arch. Tatiana Balcerzak oraz siedmiu studentów Instytutu Prahistorii Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu, dwóch studentów Instytutu Archeologii Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu i dwunastu Instytutu Historii i Stosunków Międzynarodowych Uniwersytetu Szczecińskiego. Przebadano dwa wykopy sondażowe: IIb – o wym. 7 x 6 m, zlokalizowany na podwórku pomiędzy blokami mieszkalnymi ul. Bolesława Chrobrego 15 i ul. Bolesława Chrobrego 13 – przyległy od strony W do wykopu IIa, przebadanego w sezonie; wykop IIc – o wym. 8 x 3 m, zlokalizowany na podwórku pomiędzy blokami mieszkalnymi ul. Bolesława Chrobrego 15 i ul. Bolesława Chrobrego 13 – przyległy od strony S do wykopu IIb. Wykonano również serię odwiertów geologicznych, które miały na celu określenie zasięgu ramienia rzeki Iny, której ślady odkryto w sezonie II-2006 w nawarstwieniach wykopu III (ob. 28). Odwierty wykonywane były nieodpłatnie przez firmę „ArtGeo” mgr Marka Obera ze Szczecina.

Odkryto dalszy odcinek północnej ściany kościoła wzniesionego ok. 1200 r. Zainwentaryzowano relikty ściany północnej kościoła poklasztornego. Przebadano nowożytną kryptę grzebalną należącą do rodu von Krockow. Wyeksplorowano blisko siedemdziesiąt grobów, zlokalizowanych pierwotnie pod posadzkami świątyni. Pozyskano liczny materiał zabytkowy. Na obszarze badań, 4 sierpnia, zorganizowano „dzień otwarty badań”, podczas którego zwiedzający zapoznawali się z pracą archeologów i jej efektami.

W dniach 7-8 sierpnia przeprowadzono nadzór archeologiczny nad wykonaniem 28 odwiertów sondażowych (decyzja WUOZ: ZN-4112/67/2007/MS), wykonywanych przez geologa w celu zlokalizowania szczątków żołnierzy sowieckich, poległych podczas II wojny światowej w Stargardzie (stan. nr 11a w Stargardzie, woj. zachodniopomorskie – arkusz AZP: 32-10/167). Badania zostały zlecone Muzeum przez Gminę Miasto Stargard. Prace finansowała Rada Ochrony Pamięci Walk i Męczeństwa w Warszawie. Teren przeznaczony pod badania objął chodnik skweru Jana Pawła II, zlokalizowany w obr. 0011, dz. 9 przy ul. Hetmana Stefana Czarnieckiego – Plac Wolności – ul. Świętojańska. W dwóch sondażach natrafiono na ślady prawdopodobnych grobów, co zdają się potwierdzać materiały kostne i fragmenty skór pochodzących z butów.

22 września kierownik Działu przygotował prezentację „Joannici i kościół

św. Jana Chrzciciela w Stargardzie” w związku z VI „Piknikiem Dwójki” – integracyjnym wyjazdem uczniów klas pierwszych II Liceum Ogólnokształcącego im. Cypriana Kamila Norwida w Stargardzie do Marianowa. W tym samym dniu dla uczniów Szkoły Podstawowej w Pęczynie zaprezentowano wyniki najnowszych badań archeologicznych na terenie Starego Miasta w Stargardzie.

Od października do grudnia prowadzono interwencyjne badania archeologiczno-architektoniczne w związku z wykonaniem drenażu bloku mieszkalnego przy ul. Bolesława Chrobrego 15 w Stargardzie (decyzja WUOZ ZN-4112/100a/MS/2007), stan. nr 11a w Stargardzie, woj. zachodniopomorskie (arkusz AZP: 32-10/167). Zarejestrowano pozostałości nawarstwień z okresu średniowiecza oraz relikty zabudowy klasztornej augustianów-eremitów.

6 października kierownik działu uczestniczył w Przelewicach, w imieniu Dyrektora i pracowników stargardzkiego Muzeum, w 90. urodzinach pani mgr Zofii Fafius, wybitnej szczecińskiej badaczki rzeźby pomorskiej okresu późnego średniowiecza.

9 października kierownik działu wygłosił na rozpoczęciu Roku Akademickiego stargardzkiego UTW odczyt inauguracyjny dotyczący najnowszych badań archeologiczno-architektonicznych na terenie dawnego klasztoru augustianów-eremitów w Stargardzie.

W październiku, w związku z umową zawartą pomiędzy Starostwem Powiatowym a Urzędem Miejskim w Stargardzie, przystąpiono do prac nad „Katalogiem Zabytków Powiatu Stargardzkiego”. Powołano redaktora – dr. Marcina Majewskiego oraz radę programową, której członkowie są jednocześnie autorami części katalogu i haseł: prof. dr hab. Edward Rymar (Uniwersytet Szczeciński), mgr Sławomir Słowiński (Pracownia Archeologiczna Zamku Książąt Pomorskich w Szczecinie), mgr Marek Ober (Szczecin), mgr Natalia Maćków (Wojewódzki Urząd Ochrony Zabytków w Szczecinie), mgr Waldemar Witek (Regionalny Ośrodek Badań i Dokumentacji Zabytków w Szczecinie), mgr Urszula Markiewicz (Archiwum Państwowe w Szczecinie), mgr Kazimiera Kalita-Skwirzyńska (Regionalny Ośrodek Badań i Dokumentacji Zabytków w Szczecinie), mgr Olga Kulesza-Szerniewicz (Wojewódzki Urząd Ochrony Zabytków w Szczecinie), mgr inż. Sławomir Nowicki (Stargard), mgr Jerzy Tatoń (Stargard), mgr Andrzej Bierca (Muzeum w Stargardzie).

Praca nad „Katalogiem Zabytków Powiatu Stargardzkiego” przewidziana została przez radę programową na okres trzech lat. Pierwsze dwa lata przeznaczone zostaną na prace inwentaryzacyjne, badawcze, kwerendy archiwalne i opracowywanie poszczególnych części syntetycznych oraz haseł katalogu. Rok trzeci to praca nad redakcją katalogu oraz jego publikacja w wersji książkowej.

W związku z otrzymaniem mandatu posła na Sejm VI kadencji pan Sławomir Preiss zrezygnował na czas trwania kadencji z funkcji dyrektora Muzeum. 5 listopada Prezydent Miasta Stargard Sławomir Pajor powołał na stanowisko dyrektora Muzeum dotychczasowego kierownika Działu Archeologicznego, dra Marcina Majewskiego.

W listopadzie prowadzono interwencyjne badania archeologiczne w związku z budową drogi łączącej ul. H. Wieniawskiego z ul. Nasienną w Stargardzie (decyzja WUOZ ZN-4112/108a/2007/MS). Nie zarejestrowano śladów osadnictwa zewidencjonowanych jako punkt osadniczy z okresu wczesnego i późnego średniowiecza, stan. nr 102, (AZP 32-10/102).

W tym samym miesiącu pracownicy działu rozpoczęli badania archeologiczno-architektoniczne na terenie kwartału staromiejskiego ul. Kazimierza Wielkiego-Bolesława Chrobrego-Grodzka-„Targ Drzewny” (kwartał IX) (decyzja WUOZ ZN-4112/85c/2007/MS). Badania potrwać do końca 2008 roku.

W dniach 22–24 listopada Muzeum w Stargardzie było współorganizatorem XVI Sesji Pomorzoznawczej, która odbyła się na Zamku Książąt Pomorskich w Szczecinie. Pracownik działu Marcin Burdziej wystąpił z referatem *Analiza antropologiczna pochówków z krypty (obiekt nr 5) na terenie dawnego kościoła augustianów-eremitów w Stargardzie*, natomiast M. Majewski – *Zmiany przestrzenno-architektoniczne na obszarze północnej części przed- i polokacyjnego Stargardu w świetle ostatnich badań na terenie dawnego klasztoru augustianów-eremitów*.

W dniach 28-30 listopada dyrektor Muzeum uczestniczył w Greifswaldzie w międzynarodowej konferencji naukowej „Glaube, Macht und Pracht – Geistliche Gemeinschaften des Ostseeraums im Zeitalter der Backsteingotik“.

W dniach 3-14 grudnia dyrektor Muzeum wraz z A. Biercą przeprowadzał kwerendę archiwalno-biblioteczną w Regionalni Muzeum w Teplicach oraz w Römisch-Germanische Kommission we Franfurcie n. Menem. Ponadto nawiązano wymianę międzybiblioteczną z Urzędami Konserwatorsko-Archeologicznymi w Dreźnie, Soest, Hannoverze i Münster.

W roku sprawozdawczym uzyskano wyniki kilku analiz problemowych, którym poddany został materiał wykopaliskowy wyeksplorowany podczas badań archeologiczno-architektonicznych na terenie dawnego klasztoru augustianów-eremitów w Stargardzie w sezonach I-2005 i II-2006:

- mgr Grażyna Lupa, *Zabytki skórzane z byłego klasztoru augustianów-eremitów w Stargardzie – dokumentacja konserwatorska*
- dr Beata Wywrot-Wyszkowska, *Analiza zabytków skórzanych pozyskanych w trakcie wykopalisk prowadzonych w 2006 roku na terenie dawnego klasztoru augustianów-eremitów w Stargardzie*
- dr Teresa Radek, *Wyniki ekspertyzy surowcowej zabytków skórzanych pozyskanych na terenie klasztoru augustianów-eremitów w Stargardzie*
- dr hab. Daniel Makowiecki, *Zwierzęce szczątki kostne z klasztoru augustianów-eremitów w Stargardzie, stan. 11a*
- mgr Marek Dworaczyk, *Katalog ceramiki naczyniowej z archeologicznych badań wykopaliskowych przeprowadzonych przez Muzeum w Stargardzie na terenie klasztoru augustianów-eremitów w Stargardzie (Stare Miasto)*
- mgr Genowefa Horoszko, *Monety z badań archeologicznych na terenie klasztoru augustianów-eremitów w Stargardzie w 2005 r.*

ROK SPRAWOZDAWCZY 2008

W związku z kontynuacją rozpoczętych w listopadzie 2007 roku szeroko płaszczyznowych prac archeologicznych prowadzonych na obszarze Starego Miasta w Stargardzie Muzeum zatrudniło na umowę o pracę studentkę V roku archeologii Instytutu Prahistorii UAM w Poznaniu Panią Karolinę Stań i Pana Roberta Paducha, na umowę zlecenie magistra archeologii Pana Karola Kwiatkowskiego, konserwatora zabytków Panią Magdalenę Borzęcką oraz studentów Instytutu Historii i Stosunków Międzynarodowych Uniwersytetu Szczecińskiego.

W ciągu całego roku sprawozdawczego Muzeum prowadziło wyprzedzające badania archeologiczno – architektoniczne w kwartale ulic Bolesława Chrobrego, Kazimierza Wielkiego, przedłużeniu Władysława Łokietka i Grodzkiej, które zakończono 22 grudnia. Zakres prac objął blisko 12 000 m², gdzie jednym z ważniejszych odkryć było zarejestrowanie fragmentu wczesnośredniowiecznego cmentarzyska szkieletowego (X-XII w.), ludwisarni (XIV w.) oraz pozostałości osadnictwa miejskiego (XIII-XIX w.). Łącznie pozyskano 172 508 fragmentów zabytków.

W kwietniu na zlecenie Urzędu Miejskiego w Stargardzie pracownicy Muzeum prowadzili interwencyjne badania archeologiczne przy montażu tablic informacyjnych w dawnej fosie miejskiej przy Baszcie Morze Czerwone (decyzja ZN-4220/90/KS/2008). W dwóch spośród 28 wykopów punktowych pod tablicę nr 7 natrafiono na dwa fragmenty kości ludzkich: fragment trzonu kości udowej oraz fragment kości łokciowej. Obecność kości ludzkich należy wiązać z istniejącym w fosie cmentarzem dla biedoty miejskiej założonym w wieku XVIII.

W maju na zlecenie Parafii św. Józefa pracownicy Muzeum decyzją Wojewódzkiego Urzędu Ochrony Zabytków w Szczecinie (ZN-4112/362/MS/2007) przeprowadzili nadzór archeologiczny w trakcie montażu iluminacji świetlnej i wymiany nawierzchni wokół kościoła św. Jana w Stargardzie. W wykopach liniowych pod instalację elektryczną odsłonięto relikty kaplicy św. Andrzeja oraz kaplicy grobowej rodu von Mildenitz. Wyeksplorowano również dwa fragmenty detalu architektonicznego oraz fragment płyty nagrobnej wykonanej z wapienia.

W lipcu na zlecenie Urzędu Gminy Stargard Szczeciński po uzyskaniu stosownej decyzji Wojewódzkiego Urzędu Ochrony Zabytków w Szczecinie (Z. Arch.-4112/84a/MS/2008) pracownicy Działu Archeologicznego przeprowadzili interwencyjne badania archeologiczne w trakcie budowy budynku usługowego w Kłępinie. Na całym obszarze przeznaczonym pod zabudowę oraz w profilach wykopów instalacyjnych nie zarejestrowano żadnych obiektów, które świadczyłyby o osadnictwie związanym z jakimkolwiek okresem archeologicznym czy historycznym. Ponadto nie odnotowano żadnych materiałów archeologicznych.

W październiku w związku z pracami mającymi sprawdzić posadowienie fundamentów Bastei oraz fragmentu murów miejskich wraz z czatownią pracownicy Działu Archeologicznego Muzeum wykonali trzy wykopy sondażowe (decyzja Z. Arch.-4112/153/MS/2008). W sondażu 3 założonym w południowym narożniku czatowni odsłonięto wnętrze piwnicy budynku zniszczonego w 1635 roku w trakcie działań Wojny Trzydziestoletniej (1618–1648). W trakcie badań wyeksplorowano liczny materiał zabytkowy: 560 fragmentów kafla miskowych, 180 fragmentów naczyń, młot ciesielski, zamek do drzwi, nóż żelazny, żelazną kulę armatnią oraz szklane gładziło do sukna bądź skór.

15 maja otwarto w Muzeum wystawę „Handel, Religia, Nauka czyli stargardzki klasztor augustianów w świetle badań archeologicznych” podsumowującą trzy sezony badań prowadzonych na terenie kościoła i klasztoru augustianów – eremitów w Stargardzie. Otwarcie wystawy zbiegło się w czasie ze wspieraną przez Urząd Miejski w Stargardzie, a organizowaną przez Muzeum, Wydział Historii i Stosunków Międzynarodowych Uniwersytetu Szczecińskiego oraz Instytut Prahistorii Uniwersytetu Adama Mickiewicza w Poznaniu międzynarodową konferencją naukową: „Intra et extra clausuram. Klasztor w średniowiecznym mieście północnej

Europy”, odbywającą się w dniach 15-16 maja.

Od maja do grudnia pracownicy Działu Archeologicznego przeprowadzili w siedzibie Muzeum i w plenerze 26 lekcji muzealnych w większości dotyczących historii Stargardu i najbliższej jego okolicy.

18 października przyjęto w Muzeum wycieczkę studyjną studentów Institut für Ur- und Frühgeschichte Christian-Albrechts Universität w Kilonii, pod opieką prof. dr. Ulricha Müllera. Gości zapoznano z zakresem i wynikami najnowszych prac archeologicznych prowadzonych na terenie miasta.

W dniu 29 lutego Dyrektor Muzeum uczestniczył w Gdańsku w konferencji naukowej zorganizowanej przez Komisję Historii Miast przy Komisji Nauk Historycznych PAN, Pracownię Historii Gdańska IH PAN oraz Towarzystwo Domu Uphagena, pt. „Woda i wiatr, drewno i węgiel. Źródła i wykorzystanie energii w średniowieczu i epoce wczesno nowożytnej XIV-pocz. XIX w.”

19 lipca w trakcie konferencji naukowej: „400 lat tradycji szklarstwa w Bierzwniku i okolicy”, która odbyła się w Bierzwniku dyrektor Muzeum dr Marcin Majewski wygłosił referat, pt. „Szkło mieszczan stargardzkich XVI-XVIII wieku”.

W dniach 20–21 października dyrektor Muzeum wraz z Marcinem Burdziejem brali udział w archeologicznej konferencji naukowej zorganizowanej przez Muzeum w Koszalinie i Instytut Archeologii Uniwersytetu Warszawskiego pt. „20 lat badań w Nowym Łowiczu”.

W dniach 4–6 grudnia dyrektor Muzeum wraz z pracownikami Działu Archeologicznego wzięli udział w zorganizowanej przez Instytut Archeologii Uniwersytetu Wrocławskiego konferencji naukowej, pt. „Ulica, plac i cmentarz w publicznej przestrzeni średniowiecznego i wczesno nowożytnego miasta Europy Środkowej”.

W dniu 22 października w Książnicy Pomorskiej w Szczecinie odbyła się prezentacja I tomu serii wydawniczej Muzeum „Stargardzkie i Pomorskie Pomniki Historiograficzne”, pt. „Augustyn ze Stargardu zwany niegdyś Angelusem. Protokół. Kamińska Kronika. Rodowód Książąt Pomorskich. tzw. Stargardzka Genealogia”, w tłumaczeniu dr hab. Elwiry Buszewicz i opracowaniu prof. dr hab. Edwarda Rymara.

W trakcie roku sprawozdawczego Dyrektor Muzeum przeprowadzał kwerendy naukowe w bibliotekach i archiwach Greifswaldu i Stralsundu, dotyczące kultury materialnej południowego pobraża Bałtyku.

W ciągu całego roku uczestniczono w spotkaniach Stowarzyszenia Naukowego Archeologów Polskich, Oddział Szczeciński, poświęconych problemom archeologii Pomorza Zachodniego oraz cyklu spotkań naukowych poświęconych archeologii średniowiecza i czasów nowożytnych Pomorza, które odbywały się w szczecińskim Oddziale IAiE PAN.

W roku sprawozdawczym uzyskano wyniki analizy problemowej, której poddany został materiał wykopaliskowy wyeksplorowany podczas badań archeologiczno-architektonicznych na terenie Kwartału IX :

– mgr Grażyna Lupa, *Zabytki skórzane z wykopalisk archeologicznych w Stargardzie (dokumentacja konserwatorska).*

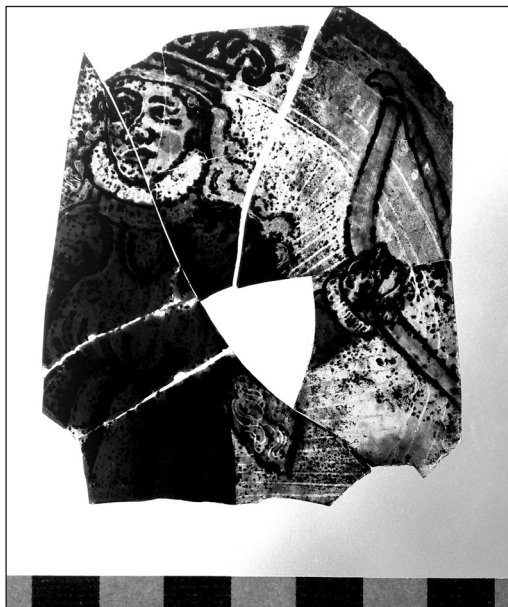
Ilustr. 1. Fragment witraża z dawnego klasztoru augustianów-eremitów pozyskanego podczas interwencyjnych badań archeologicznych przy przebudowie sieci ciepłej z przyłączami do budynków mieszkalnych przy ul. Klasztornej, Wita Stwosza, Basztowej, Bolesława Chrobrego, Spichrzowej, Portowej w Stargardzie (miasto lokacyjne, stan. nr 11a, AZP 32-10/167).

Fot. M. Majewski – Muzeum w Stargardzie

Ilustr. 2. Barokowy kafel odkryty podczas interwencyjnych badań archeologicznych przy przebudowie sieci ciepłej z przyłączami do budynków mieszkalnych przy ul. Klasztornej, Wita Stwosza, Basztowej,

Bolesława Chrobrego, Spichrzowej, Portowej w Stargardzie (miasto lokacyjne, stan. nr 11a, AZP 32-10/167). Fot. M. Majewski – Muzeum w Stargardzie

Ilustr. 3. Fragment wczesnowożytnego witraża z dawnego kościoła augustianów-eremitów pozyskanego w trakcie I sezonu (2005) badań archeologiczno-architektonicznych na terenie dawnego klasztoru augustianów-eremitów w Stargardzie, wykop II (miasto lokacyjne, stan. nr 11a, AZP 32-10/167). Fot. M. Majewski – Muzeum w Stargardzie

Ilustr. 4. Fragment butelki szklanej w typie *Kuttrolf* z interwencyjnych badań archeologicznych przy przebudowie sieci ciepłej z przyłączami do budynków mieszkalnych przy ul. Bolesława Krzywoustego i Strażniczej w Stargardzie (miasto lokacyjne, stan. nr 11a, AZP 32-10/167). Fot. M. Majewski – Muzeum w Stargardzie

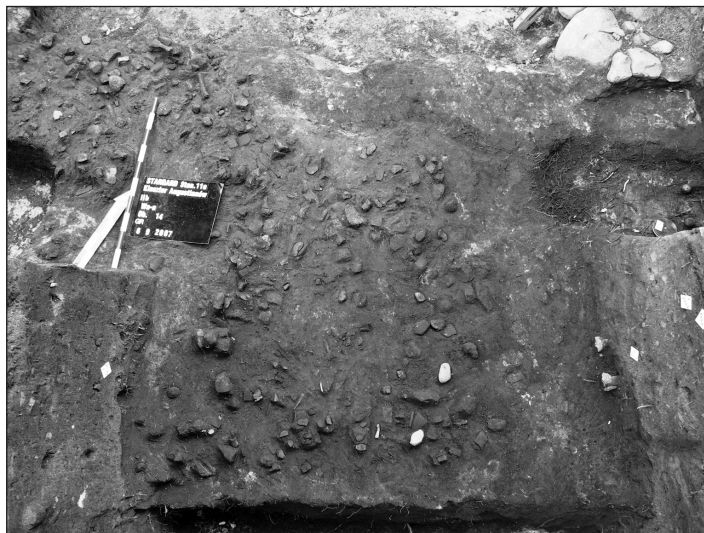

Ilustr. 5. Relikty ściany północnej prezbiterium i ściany wschodniej korpusu nawowego kościoła augustianów eremitów (XIII/XIV w.) oraz relikty ścian kaplicy (XII w.) odkrytych w wykopie IIa w trakcie II sezonu (2006) badań archeologiczno-architektonicznych na terenie dawnego klasztoru augustianów-eremitów w Stargardzie (miasto lokacyjne, stan. nr 11a, AZP 32-10/167).

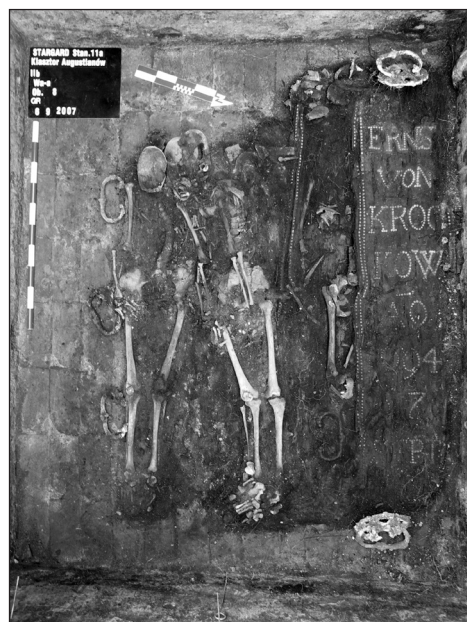
Fot. M. Majewski – Muzeum w Stargardzie

Ilustr. 6. Zespół krypt grzebalnych (XVII-XVIII w.) w kaplicy Mariackiej kolegiaty NMP w Stargardzie. Widok w stronę północną. Fot. M. Majewski – Muzeum w Stargardzie

Ilustr. 7. Najstarszy poziomy użytkowy (ok. 1200 r.) współistniejący z odkrytą kaplicą osady targowej odkryty w wykopie IIb w trakcie III sezonu (2007) badań archeologiczno-architektonicznych na terenie dawnego klasztoru augustianów-eremitów w Stargardzie (miasto lokacyjne, stan. nr 11a, AZP 32-10/167). Fot. M. Majewski – Muzeum w Stargardzie

Ilustr. 8. Krypta grzebalna rodu von Krockow w kościele augustiańskim odkryta w wykopie IIa i IIb w trakcie II i III sezonu (2006-2007) badań archeologiczno-architektonicznych na terenie dawnego klasztoru augustianów-eremitów w Stargardzie (miasto lokacyjne, stan. nr 11a, AZP 32-10/167). Fot. M. Majewski – Muzeum w Stargardzie

Ilustr. 9. Piwnice i podwórka kamienic przy dawnym Targu Drzewnym i ul. Kazimierza Wielkiego odkryte w trakcie badań archeologiczno-architektonicznych kwartału IX w Stargardzie (miasto lokacyjne, stan. nr 11a, AZP 32-10/167). Fot. C. Skórka

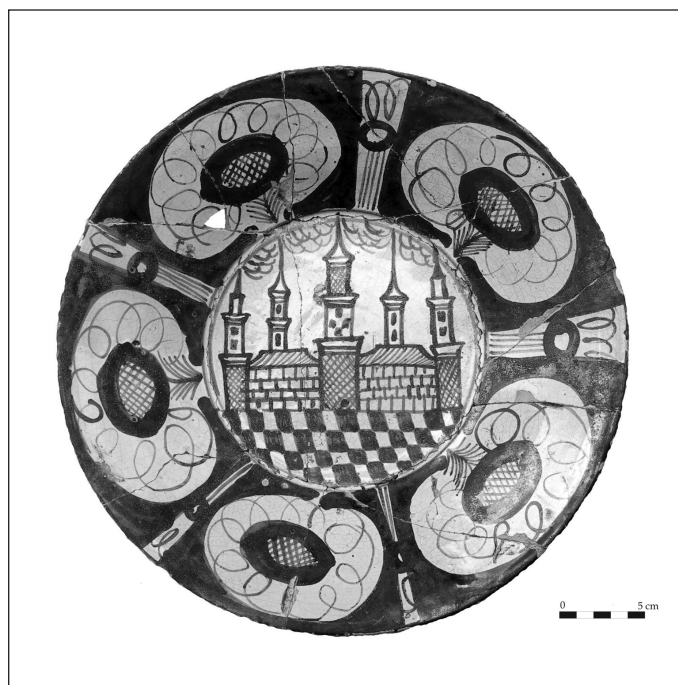
Ilustr. 10. Studenci i pracownicy Działu Archeologicznego Muzeum w trakcie badań archeologiczno-architektonicznych kwartału IX w Stargardzie (miasto lokacyjne, stan. nr 11a, AZP 32-10/167).

Fot. M. Majewski – Muzeum w Stargardzie

Ilustr. 11. Jedna z nowożytnych studni odkryta w trakcie badań archeologiczno-architektonicznych kwartału IX w Stargardzie (miasto lokacyjne, stan. nr 11a, AZP 32-10/167).

Fot. M. Majewski – Muzeum w Stargardzie

Ilustr. 12. Misa, Harlingen, Fryzja, ok. 1675 r. odkryta na jednej z parcel przy dawnym Targu Drzewnym w trakcie badań archeologiczno-architektonicznych kwartału IX w Stargardzie (miasto lokacyjne, stan. nr 11a, AZP 32-10/167). Fot. M. Burdziej – Muzeum w Stargardzie